

בשפלה ובהר יהודה בעקבות (כמעט...) חברי מחלקת ההר - לוחמי ה"ה

אחת המכות הקשות במלחמת העצמאות הייתה נפילתם של 35 לוחמים שנשלחו ברגל לתגבר את ארבעת יישובי גוש עציון המבודדים, בינואר 1948. מסלול הליכתם של הלי"ה ברגל מהמושבה הרטוב לעבר גוש עציון הסתיים בקרב קשה שבו נפלו כולם. הפעם, בטיול, נכיר את האזור שבו הלכו, נגיע למרגלות גבעת הקרב, ונעלה ברגל מהכביש שלא היה אז, ומשמם כנראה סיפסו הלוחמים לגבעה שעליה נפלו.

ממש בעת כתיבת מסלול זה התפרסמו דברים אלה: "תושבי בית שמש וחובבי הטבע בארץ, אנחנו מבקשים את עזרתכם להציל את אזור הגבעות הירוק והיפהפה בין רמת בית שמש וקיבוץ נתיב הלי"ה,

עיינות דקלים

האירוע קרה לפני למעלה מ-60 שנה. ערבים ממושים מכפרי האזור נקהלו ותקפו את ארבעת יישובי גוש עציון המבודדים ששכנו מדרום לירושלים, והיה צורך לתגבר אותם. קצת קשה במונחים של היום להבין שתגבורת של 35 לוחמים לארבעה יישובים מבודדים עשויה הייתה לשנות את פני מערכה, אבל פיקוד ההגנה החליט לתגבר את כפר עציון, רבדים, משואות ועין צורים, וארגן כוח, חציו אנשי חי"ש (חיל שדה) וחציו מהפלמ"ח (פלוגות המחץ), סטודנטים ואנשי שטח. מסעם הראשון ב-14 בינואר 1948 מירושלים דרומה לא עלה יפה, והם חזרו לירושלים. למחרת ירדו 40 לוחמים להרטוב (היום היישוב נחם) כדי ללכת במסלול אחר. לאחר התארגנות יצאו לדרכם בשעה מאוחרת רק 38 לוחמים, כי לא היה נשק לכולם... הם עקפו את בניין המשטרה הבריטית ליד הרטוב, את תל בית שמש והגיעו למרגלות בית גיימל עד לעיינות דקלים. כשאחד הלוחמים נפגע ברגלו הוחלט להחזירו להרטוב עם שני מלווים, ומספר ההולכים לגוש עציון ירד ל-35 (מכאן הכינוי מחלקת הלי"ה או מחלקת ההר). המשך מסלולם המשוער היה מזרחה לנחל זנוח ולעבר בית נטיף, שם פנו לכיוון רוגלית (ליד נווה מיכאל) של היום, ירדו לנחל גדור (ואדי ג'אדור), מקום שבו פנו חדות צפונה כדי להתחמק כנראה מהערבים, וליד גבעת חפורית טיפסו על מדרון תלול לנקודת גובה 573, שם נערך הקרב (היום בתחום שמורת סנסן). מה שקרה מכאן והלאה מסתמך על עדויות ערבים שנגבו רובן אחרי מלחמת ששת הימים, ומעדותו ככלי שני של קצין בריטי. מסתבר שכשנודע לערבים על ישראלים ממושים הצועדים באזור, נקהלו כפריים רבים מזוינים, יצאו לשטח וצרו על 35 הלוחמים שלחמו עד כלות תחמושתם וטיפת דמם האחרונה. בגופות הנופלים נתגלו סימני התעלות קשה. לאחר יומיים, בהתערבות הבריטים

צל ותצפית, ליד בית נטיף

גת, במקוון לבית נטיף

נמשיך לנסוע בחורש, ואחרי 1.2 ק"מ מתחילים להתגלות במזרח יישובים השוכנים בדרום הר יהודה וצפון הר חברון, בהם יישובי גוש עציון, החורשה הבולטת שליד בית אומר ועוד רבים אחרים. אחרי עוד כ-300 מ' מימין (מדרום) יורדת דרך לא מסומנת לקיבוץ נתיב הלי"ה. הדרך מתחילה לטפס, וב-2.3 ק"מ עוברים קבוצת עצים ולא רחוק חורבות ושוב תצפית: "כמה גדולה רמת בית שמש" נפלט כמעט מפי כולנו במבט לעיר ולנוף שאחריה. מהתצפית יורדים בדרך הפונה מעט לצפון-מזרח ולידה למטה שרידים נוספים. ב-2.7 ק"מ יש פנייה חדה ימינה ותחילת טיפוס בקטע קשה מעט יותר (למי שהחליט להגיע עד כאן שלא ברכב קשוח או שטח). עוברים על פני שרידים רבים בשוליים הצפוניים של הכפר הגדול בית נטיף, שהיו בו למעלה מ-2,000 תושבים. בשטח הכפר מעט שרידים ביזנטיים, ואחרי שנעזב במלחמת העצמאות ישבו בשטחו מקימי קיבוץ נתיב הלי"ה. היום מנסים לשמר את השטח שבו אנו נוסעים שלא ייכבש לגמרי בהתרחבותה של רמת בית שמש. אם נשוטט מעט ברגל ובוזהירות בין החורבות שמשמאל לדרך נגלה בור מים ושוקת. מעט הלאה, ב-3.2 ק"מ, ממש ליד הדרך נראה גת גדולה השווה ביקורה. מהגת עולה הדרך לחורשה יפה של אשלים גדולים, יופי של מקום! ב-3.3 ק"מ היא מתחילה לרדת, ומיד משמאל נראים שרידי בית בד. עוד מעט ועוברים ליד משוכות צבר. ב-3.7 ק"מ יש פנייה שמאלה, ואנחנו ממשיכים עם הסימון. מרחוק רואים את מישור החוף. ב-4.0 ק"מ עלייה קטנה ומתגלה נוף הר חברון, שם שכנו במלחמת העצמאות יישובי גוש עציון. ב-4.7 פוגשים בתוואי המסומן של "שביל ישראל" ואחרי עוד 200 מ' בור מים, וגולשים לצומת עציונה, שם כביש 375 העולה לכיוון מבוא ביתר וצור הדסה.

ככל הנראה המשיכו הלי"ה מכאן מזרחה, חצו את השטח שעליו יושבת היום רמת בית שמש, ירדו לאפיק נחל זנוח והלכו דרומה כדי לעקוף את הכפר הערבי בית נטיף.

במקום לחצות את היישוב הגדול רמת בית שמש, נדרים מעט בכביש 38 ונפנה שמאלה (לדרום-מזרח) בין סימני ק"מ 15-16, לדרך עפר בערוץ המסומנת בכחול (9441), סטייה קלה אולי ממסלול הליכתם של הלי"ה אך היכרות יפה עם הנוף. הדרך נכנסת לתוך החורש המקיף אותה משני הצדדים. אחרי כקילומטר פונה ממנו שמאלה (צפונה) דרך שמסומנת באדום, המטפסת לתל ירמות. אפשר לפנות בדרך זו ולעלות עד לתל, לצפות ממנו על עבודות הפיתוח במזרחה ולהבין עד לאיזה גודל צומחת רמת בית שמש. מהתל נחזור למטה בדרך שבאנו בה עד למפגש בחזרה עם הדרך הכחולה. כאן נאפס מונה ל-00 והפנה שמאלה בכיוון כללי מזרחה עם דרך העפר המסומנת באדום (בעבר הייתה דרך זו מכאן מסומנת בכחול בחלקה).

שעדיין היו בארץ, פונו החללים לקבורה בגוש עציון והועברו מאוחר יותר לבית הקברות הצבאי בהר הרצל בירושלים. במחצית חודש מאי 1948 הקיפו ותקפו את יישובי הגוש מאות ערבים ממושים, שאליהם נצטרפו מאוחר יותר חיילי הלגיון הערבי, ולאחר קרבות קשים נפלו ארבעת היישובים, רבים נהרגו ונפצעו והאחרים נלקחו בשבי למחנה שבויים בירדן.

סיוורנו ברכב יהיה כללי באזור וסמוך ככל האפשר לידוע לנו על מסעם הרגלי של הלי"ה. נצא ברכב מהמושבה הרטוב כשפנינו דרומה בכביש 38, עד לפנייה שמאלה לבית גיימל בין סימני ק"מ 16-17. נפנה שמאלה ומיד שוב שמאלה לקבוצת הדקלים בעיינות דקלים. בין העצים יש שרידי באר ואמת מים ששימשו כנראה את נזירי בית גיימל. קצת גבוה יותר ניצבת חורבה ליד תצפית לעיר בית שמש ולחלק מרמת בית שמש. כאמור עקפו 38 הלוחמים את בניין המשטרה ואת תל בית שמש והגיעו לכאן. מכאן חזרו להרטוב הלוחם הפצוע ברגלו ועמו שני מלווים.

מונה ל-00 ונפנה ימינה (צפונה) לכביש המסומן בכחול, היורד לכיוון מחצבה גדולה ולאפיקו של נחל עציונה. מרחק קצר מהכביש, ליד המקום שבו מתעקל כביש הגישה למחצבה ימינה, נראה דרך עפר המסומנת בשחור (9435), הפונה מעט שמאלה ומתעקלת ימינה לצפון-מזרח לעבר חורבת בית בד הנמצאת ממזרח למושב אביעזר. אחרי עלייה לא ארוכה אנחנו למרגלות חורבת בית בד, שם מסתעפת דרך גישה קצרה למבנה.

מחורבת בית בד נמשיך בדרך הפטרולים לשעבר המסומנת בשחור לכיוון צפון-מזרח והעולה לכיוון הר וחורבת סנסן. אחרי כשישה ק"מ, מרחק קצר לפני חורבת סנסן, יורדת דרומה דרך שמסומנת באדום (9434), לגבעת הקרב, שם נפלו במלחמת העצמאות ל"ה הלוחמים. הדרך טובה, ואחרי כמה דקות וכשני ק"מ אנחנו ליד רחבה קטנה ושלת המצביע על השביל הממשיך לפסגה הקרובה. מטפסים מרחק קצר בשביל המסומן על גבי סלעים ומגיעים לרום של 573 מ' מעל פני הים - ואנחנו על גבעת הקרב! אם הורדנו למטה ליד המחסום את החברים ההולכים ברגל, ניפגש עמם כאן.

מי שלא ביקר כאן זמן רב ימצא במקום אנדרטה נוספת, מיוחדת במינה, ושלת אבן חדש שהוצב כאן במלאות 60 שנה לנפילת הלוחמים, המסביר בקצרה את אשר אירע במקום. במערב נראה ההר פגוע במחצבה גדולה, ומדרום לנו מתנהלת תנועה בכביש 367 העולה לגוש עציון, שלא היה קיים באותם ימים, וכך גם כל היישובים העבריים הנראים מסביב.

לסיום, אפשר גם להמשיך בדרך השחורה לעבר צור הדסה - דרך יפה מאוד, אך להסתכן בכך שהשער ליישוב יהיה סגור.

אנדרטה בגבעת הקרב

(פרטים על טיול זה בין צור הדסה לגבעת הקרב ונווה מיכאל - בגיליון הבא).

חשוב מאוד:

סוג הטיול: רוב המסלול ברכב שטח, אם כי נגשנו כלי רכב רגילים אך גבוהים. הקטע הראשון עד בית נטוף קשה להם. אפשרי בנהיגה זהירה הקטע מכביש 367 עד גבעת הקרב, לא כשיש בוץ ואחרי גשם ולא עד לצור הדסה.

ברכב קל יש לחזור לכביש 367.

נקודת התחלה: ליד נחם (היא הרטוב לשער) על כביש 38, קצת יותר מקילומטר מדרום-מערב לצומת שמשון.

נקודת סיום: בצור הדסה או בכביש מספר 367 שממנו עלינו לשמורת סנסן.

אורך המסלול: כ-50 ק"מ, כולל גישה עד מעבר הלי"ה (לעולים ברגל לגבעת הקרב) ושינוי קל באם מסיימים בצור הדסה או חוזרים לכביש 367.

משך הטיול: כחצי יום.

מים: יש להצטייד.

קושי: קל לרכב שטח.

מפה: מפת טיולים וסימון שבילים מספר 9 - מבואות ירושלים ("הפרוזדור").

שונה מומלצת: כל השנה, לא בימי גשם ולא אחרי גשם כשהשטח מלא בוץ.

מצוק טיולי אופניים

- טיולי אופניים לקבוצות וליחידים. עד 200 זוגות אופניים. ככל חלקי הארץ במסלולים לכל רמת קושי. אופניים איכותיות מאלומיניום. גיל האופניים עד שנה וחצי!
- עמדת השכרת אופניים ליחידים בכל שבת בשמורת הסטף בהרי ירושלים, ללא צורך בתיאום מראש.
- עמדת השכרה נוספת בעמינדב כאמצע השבוע, בתיאום מראש בלבד.
- טיולי טרקטורונים, רגזים וטומקאר בנהיגה עצמית, רכב זוגי ומהיר עם עבירות שטח מדהימה למסלולים אתגריים במעיינות הרי ירושלים.

www.matzok.co.il

להזמנת אופניים: 052-3865612 להזמנת טומקאר: 052-3865618